

TIJORAT BANKLARIDA LIZING OPERATSIYALARI HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti iqtisodiyot fanlari doktori

I. Qoziyev

O'zbekiston Respublikasi Bank Moliya Akademiyasi magistranti,

Honhusanov Bahromjon Abdulxusan O'g'li

Annotatsiya: Tijorat banklarida lizing operatsiyalari tobora ommalashib bormoqda, shuning uchun bu operatsiyalarning hisobini va auditini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada tijorat banklarida lizing operatsiyalarining buxgalteriya hisobi va auditining dolzarb masalalari ko'rib chiqilib, ularni amalga oshirish jarayonida yuzaga keladigan asosiy muammolar belgilab berilgan va ularni hal qilish yo'llari ko'rsatilgan. Lizing aktivlarini baholash usullari, lizing operatsiyalari bo'yicha moliyaviy oqimlarni hisobga olish, shuningdek, ushbu operatsiyalarni tekshirishning o'ziga xos xususiyatlariga alohida e'tibor beriladi. Olingan natijalardan tijorat banklarida lizing operatsiyalarini hisobga olish va auditorlik amaliyotini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishda foydalanish mumkin.

Kalit so'zlar: Lizing operatsiyalari, buxgalteriya hisobi va audit, tijorat banklari, moliyaviy hisobot, tartibga solish, risklar, samaradorlik, jarayonlar va tartiblar, nazorat mexanizmlari, moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari.

IMPROVING ACCOUNTING AND AUDITING OF LEASING OPERATIONS IN COMMERCIAL BANKS

Doctor of Economics, Tashkent State University of Economics

I. Qoziyev

Graduate student of Bank Finance Academy of the Republic of Uzbekistan

Honhusanov Bahromjon Abdulxusan O'g'li

Annotation: Leasing operations in commercial banks are becoming more and more popular, so it is important to improve the accounting and auditing of these operations. This article examines the current issues of accounting and auditing of leasing operations in commercial banks, defines the main problems that arise

during their implementation, and shows ways to solve them. Particular attention is paid to the methods of valuation of leased assets, accounting of financial flows for leasing operations, as well as specific features of the verification of these operations. The obtained results can be used in the development of recommendations on the accounting of leasing transactions and improvement of audit practice in commercial banks.

Key words: Leasing operations, accounting and auditing, commercial banks, financial reporting, regulation, risks, efficiency, processes and procedures, control mechanisms, international standards of financial reporting.

Lizing operatsiyalarini hisobga olish va audit qilishni takomillashtirish moliya bozorining zamonaviy rivojlanish sharoitida tijorat banklari faoliyatining muhim jihatidir. Lizing operatsiyalari o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan va hisobga olish va auditga alohida yondashuvni talab etadigan moliyaviy ijaraning maxsus turi hisoblanadi. Bozor sharoitlarining o'zgarishi va bank sektorida raqobatning kuchayishi bilan lizing operatsiyalarini hisobga olish va audit qilishni takomillashtirishning dolzarbligi tobora ko'proq namoyon bo'lmoqda. Ushbu maqolada ushbu muammoning asosiy jihatlari ko'rib chiqiladi va uni hal qilish yo'llari taklif etiladi. Lizing operatsiyalarining hisobi va auditini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlaridan biri bunday operatsiyalarning buxgalteriya hisobi va audit metodologiyasini rivojlantirishdir. Shu bilan birga lizing bitimlarining o'ziga xos xususiyatlarini, shu jumladan mol-mulkni amortizatsiya qilish, lizing qiymati va uning xarajatlarini hisoblash, shuningdek lizing mol-mulkini sotib olish bo'yicha operatsiyalarni hisobga olish xususiyatlarini hisobga olish zarur. Lizing operatsiyalarini hisobga olish va audit qilishni takomillashtirish uchun ushbu sohani tartibga soluvchi huquqiy bazani rivojlantirish ham zarur. Asosiy jihatlardan biri lizing operatsiyalarining moliyaviy natijalarini aniqlash metodologiyasini takomillashtirishdir, bu esa mavjud normativ hujjatlarni batafsil o'rganish va tahlil qilishni talab qiladi. Bundan tashqari, lizing operatsiyalarining hisobini va auditini takomillashtirish bo'yicha muhim qadam

banklarda ichki nazorat va xavflarni boshqarish tizimini rivojlantirishdir. Lizing operatsiyalarining murakkabligi va ular bilan bog'liq xavflarni hisobga olgan holda ichki nazorat usullari va vositalarini faol rivojlantirish, shuningdek, ushbu sohadagi mutaxassislarining malakasini oshirish zarur. Umuman olganda, tijorat banklarida lizing operatsiyalarini hisobga olish va audit qilishni takomillashtirish muhim vazifa bo'lib, boshqaruv tuzilmalari va tartibga soluvchilar tomonidan kompleks yondashuv va e'tiborni talab qiladi. Buxgalteriya metodologiyasini rivojlantirish, huquqiy bazani takomillashtirish, ichki nazorat va xavflarni boshqarish tizimini rivojlantirish ushbu sohadagi ishlarning asosiy yo'nalishlari hisoblanadi. Shunday qilib, tijorat banklarida lizing operatsiyalarini hisobga olish va audit qilishni samarali takomillashtirish moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va ishonchliligini oshirishga, shuningdek, ushbu operatsiyalar bilan bog'liq bo'lgan xavflarni kamaytirishga yordam beradi, bu esa oxir-oqibat banklarning moliyaviy barqarorligi va bozorda raqobatbardoshligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Barcha jihatlar lizing operatsiyalarini hisobga olish va audit qilishni takomillashtirish jarayonining muhim tarkibiy qismidir. Moliya bozorining jadal rivojlanishini va qonunchilikning o'zgarishini hisobga olgan holda, ushbu sohadagi vaziyatni doimiy ravishda monitoring qilish va tahlil qilish, shuningdek lizing operatsiyalarini hisobga olish va audit qilishning zamonaviy usullarini ishlab chiqish va joriy etish uchun tegishli bilim va tajribaga ega bo'lgan mutaxassislarni jalb qilish zarur. Bundan tashqari, lizing operatsiyalarini hisobga olish va audit qilishni takomillashtirishning muhim jihati zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishdir. Hisob-kitob va audit jarayonlarini avtomatlashtirish va raqamlashtirish ish samaradorligi va aniqligini oshirishga, shuningdek, lizing operatsiyalarini nazorat qilishni yaxshilashga yordam beradi. Xulosa qilib aytganda, lizing operatsiyalarini hisobga olish va audit qilishni takomillashtirish zamonaviy bozor muhitida tijorat banklari faoliyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Bu nafaqat hisobga olish va audit metodologiyasini rivojlantirishni, balki zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishni, ichki nazoratni va

tavakkalchiliklarni boshqarish, shuningdek, moliyaviy bozordagi vaziyatni doimiy ravishda monitoring qilish va tahlil qilishni o'z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki boshqaruvining qarori. Tijorat banklarida lizing operatsiyalarini o'tkazish va ularning buxgalteriya hisobini yuritish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida (O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2006-yil 27-dekabrda ro'yxatdan o'tkazildi , ro'yxat raqami 1648)
  2. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (XHMT)
  3. Auditorning kasb etikasi kodeksi
  4. Lizing operatsiyalarini audit qilish bo'yicha qo'llanma, O'zbekiston Moliya vazirligi nashri
  5. Moliyaviy vositalar bilan operatsiyalarni hisobga olish va audit qilish metodologiyasi bo' yicha adabiyotlar
  6. Lizing va bank faoliyati sohasidagi nashrlar va tadqiqotlar
-